

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ Й РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНІВ

У статті визначено напрями державної політики у сфері економічного зростання й розвитку промисловості; проведено критичний аналіз наявних проблем відновлення економічного зростання промисловості; наведено систему умов активізації ключових чинників розвитку промисловості.

Ключові слова: механізм державного управління, промислова політика, чинники економічного зростання промисловості.

В статье определены направления государственной политики в сфере экономического роста и развития промышленности; проведен критический анализ имеющихся проблем возобновления экономического роста промышленности; приведено систему условий активизации ключевых факторов развития промышленности.

Ключевые слова: механизм государственного управления, промышленная политика, факторы экономического роста промышленности.

In the article directions of public policy with regard to economy growth and industry development are determined; existent problems of renewing the economic growth of industry are critically assessed; the system of conditions for the activation of key factors of industrial development are suggested.

Key words: public administration mechanisms, industrial policy, factors of economic growth.

Промислова політика є одним з основних напрямів економічної діяльності держави, сутність якої становить система заходів, спрямованих на якісні й кількісні перетворення промислового сектора. Складний і суперечливий характер національної економіки створює певні методологічні і методичні труднощі її дослідження, оскільки теоретичний пошук здійснюється одночасно з трансформаційними змінами, що суттєво підвищує рівень невизначеності шляхів подальшого розвитку та стратегії формування нової економічної системи [1]. Особливо це стосується вибору пріоритетів, критеріїв та орієнтирів трансформації промислового сектора. Таким чином, актуальним завданням є формування системи умов активізації ключових чинників розвитку промисловості та використання обґрунтованих механізмів їх створення.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дослідження закономірностей економічного розвитку промисловості та вивчення різних аспектів державного регулювання і підтримки трансформаційних процесів здійснювали у своїх наукових працях видатні вітчизняні та

зарубіжні учені-економісти, такі як: В. Гриньова, А. Гальчинський, В. Геєць, С. Дорогунцов, С. Ілляшенко, А. Кінах, Л. Кузьменко, Л. Масловська, П. Мельник, О. Попов, Л. Рейкова, В. Рижих, В. Семіноженко, Д. Стеченко, Д. Стігліц, О. Шнипко та ін. Проте деякі важливі питання формування ринкової моделі економічного розвитку та створення умов для стабільного та достатньо швидкого відновлення української промисловості не дістали належного висвітлення.

Постановка завдання. Визначити напрями державної політики України, зорієнтованої на забезпечення умов сталого економічного зростання промисловості; проаналізувати чинники стимулювання економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності національної промисловості.

Результати. Незважаючи на досягнення за останні п'ять років докризового періоду певних позитивних зрушень, промисловість України характеризується технологічною відсталістю та низькою інноваційною активністю суб'єктів господарювання, застарілою структурою обробної

промисловості, посиленням технологічної залежності від інших країн світу.

Комплексною проблемою є низькі темпи підвищення конкурентоспроможності промисловості, ефективності виробництва та інноваційного розвитку. Недостатня конкурентоспроможність промисловості визнана однією з основних загроз національної безпеки та дуже посилила негативний вплив світової фінансової кризи [2].

В Україні з жовтня 2008 р. радикально зменшуються обсяги промислового виробництва. У середньому падіння виробництва сягає 33 %. Найгірше – на Заході України, у Волинській та Закарпатській областях. Тут промислове виробництво зменшилося на 57 %. Трохи кращою є ситуація у так званих «промислових» регіонах України – Донецькій, Дніпропетровській та Запорізькій областях. Найбільше падіння виробництва спостерігається в автомобілебудівній галузі. Цього року з фабрик виїхало на 10 % автобусів і тракторів менше, ніж торік. А якщо вести мову про виробництво легкових автомобілів та вантажівок, то воно зменшилося на 15 %.

Падіння промислового виробництва в Україні за підсумками I півріччя 2009 року на 31 % свідчать про те, що криза в промисловості почала зупинятися (рис. 1). Показники потроху починають зростати, і у червні, порівняно з травнем, промисловість уже дала приріст 1,2%». У деяких галузях зростання є ще кращим. Так видобувна промисловість за той самий період додала 2,8 %, виробництво харчових продуктів та напоїв – 5,7 %. Щодо співвідношення червень 2009 р. – червень 2008 р. дійсно спостерігається суттєве падіння.

В цілому менші обсяги виробництва у промисловості на перших етапах впливу кризи спричинені дією таких негативних факторів:

– по-перше, втратою зовнішніх ринків збуту та, як наслідок, неможливістю отримання прибутків, відсутністю обігових коштів для розвитку виробництва тощо:

– по-друге, зменшенням попиту на внутрішньому ринку, пов'язаним зі зниженням купівельної спроможності вітчизняних споживачів:

– по-третє, скороченням обсягів фінансування майже з усіх джерел (обмеженням кредитування, встановленням більш жорстких умов отримання кредитів, підвищенням відсоткових ставок на кредити внаслідок погіршення ліквідності банківських установ), що призвело до різкого звуження внутрішнього ринку і передусім негативно позначилося на розвитку видів економічної діяльності, орієнтованих переважно на внутрішній ринок (будівництво, машинобудування, харчова промисловість) та, відповідно, зменшило попит суміжних галузей:

– по-четверте, впливом капіталу, зниженням можливості рефінансування корпоративних зовнішніх боргів, зростанням недовіри до банківської системи:

– по-п'яте, курсовою нестабільністю. Суттєва девальвація гривні призвела до зростання собівартості виробництва, яке використовує в проміжному споживанні матеріальні ресурси імпортного походження.

Найбільше падіння виробництва демонструють експортоорієнтовані галузі промисловості.

Тенденції 2010 р. свідчать про збільшення за всіма основними видами промислової продукції. Так у липні 2010 р. випуск промислової продукції зріс як до попереднього місяця на 2,9 %, так і до липня 2009 р. на 6,4 %. За підсумками 7 місяців 2010 р. приріст промислового виробництва становив 11,1 %.

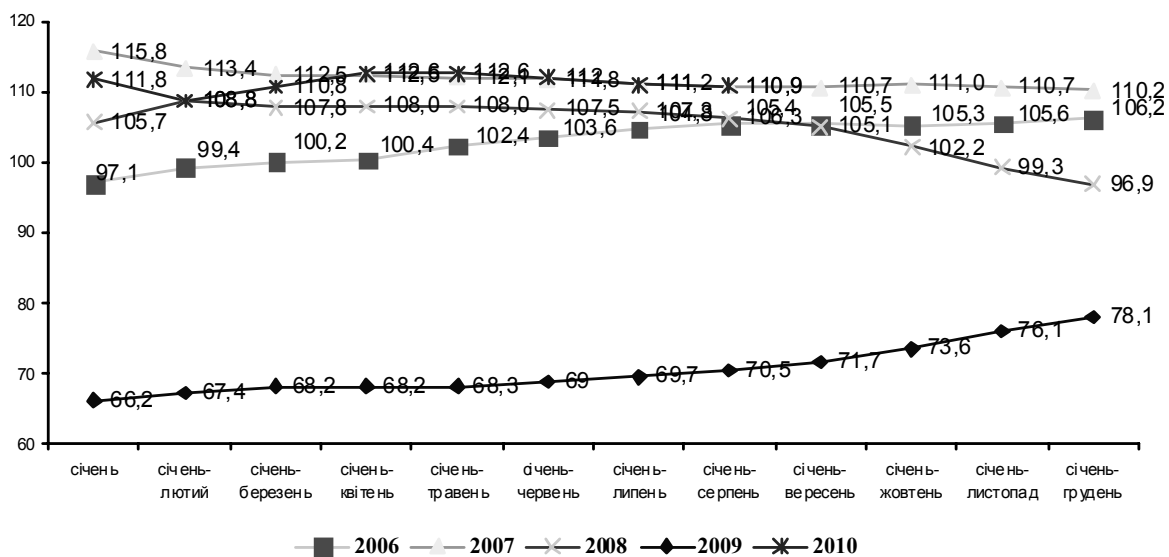

Рис. 1. Темпи росту промислового виробництва, %

Недостатня розробленість, а подекуди відсутність механізмів структурної адаптації промисловості до ринкових умов стримує процес виходу

економіки з кризового стану. Як показали дослідження та аналіз економічної практики, сучасна промислова політика є такою, що вона не

протистоїть збільшенню питомої ваги енергетики, паливної та металургійної промисловості в загальному обсязі промислового виробництва зі зменшенням легкої, харчової промисловості та машинобудування.

Якщо в структурі промислового виробництва України в 1990 р. найбільшу частку займало машинобудування (30,7%), харчова (18,6%), металургія та оброблення металу (11,0%), легка

промисловість (10,8%), то у 2010 р. завдяки негативним тенденціям, що відбулися, частка машинобудування знизилася до 10,6%, харчової промисловості – до 16,5%, легкої промисловості – до 0,7%. При цьому збільшилися частки сировинних галузей – металургії та оброблення металу – до 21,7%, електроенергетики – до 18,1%. Також частка добувної промисловості збільшилася за цей період з 5,7% до 11,3% (табл. 1).

Таблиця 1

Структура промислового виробництва в Україні, %*

Підгалузі промисловості	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2005	2006	2007	2008	2009	Листопад 2010
Вся промисловість	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Електроенергетика	3,2	3,6	6,4	9,4	11,5	11,0	12,7	12,6	14,7	16,2	12,2	15,9	18,3	18,2	14,5	19,0	18,1
Добувна промисловість	5,7	3,8	14,3	8,5	11,2	13,2	12,1	11,1	11,5	11,2	10,1	8,3	8,2	7,9	9,9	9,3	11,3
Металургія та оброблення металу	11,0	9,9	22,7	16,8	19,9	21,8	21,9	22,7	23,1	23,8	27,4	22,1	21,9	22,0	24,3	19,5	21,7
Хімічна і нафтохімічна промисловість	6,0	5,9	6,7	6,0	6,9	7,4	7,6	6,6	6,5	5,4	5,8	6,4	6,4	6,1	6,4	6,4	6,2
Машинобудування	30,7	26,4	18,6	19,8	17,0	16,1	14,7	15,8	15,5	14,1	13,2	12,7	12,5	13,7	14,1	11,1	10,6
Легка промисловість	10,8	12,3	6,7	6,1	4,3	2,8	2,1	1,8	1,5	1,6	1,6	1,1	1,1	1,0	0,8	0,9	0,7
Харчова промисловість	18,6	24,4	13,6	19,7	17,1	15,1	16,1	16,9	15,0	15,1	17,4	16,3	15,5	15,3	14,2	18,7	16,5
Інші	14,0	13,7	11,0	13,7	16,1	12,6	12,8	12,5	12,2	12,6	12,3	7,8	16,1	15,8	15,8	15,1	14,9

* складено за даними Держкомстату [7].

У наведеній структурі вже можна виявити деякі стійкі тенденції, що дають змогу прогнозувати трансформацію організаційно-функціональної структури промисловості України на найближчу перспективу. Серед цих тенденцій:

– об’єктивне зниження частки сировинних галузей у ВВП, у загальній чисельності зайнятих у народному господарстві;

– стабілізація частки вторинного сектора, обробної промисловості та її ядра – машинобудування. Ця стабілізація виявиться й у визначенні якихось нижніх меж, за які питома вага даного сектора не повинна опускатися, щоб не втратити економічну національну безпеку, оптимальну пропорційну структуру, що гарантує ефективність всієї економіки. Для машинобудування, наприклад, такою межею є 15% питомої ваги її продукції у промисловості;

– постійне, переважне, порівняно з іншими секторами, зростання маси використовуваних технологічних нововведень у вторинному секторі.

Наведені тенденції обумовили уважне і критичне ставлення державних органів управління економікою до пошуку можливостей використання реальних ринкових регуляторів. Зазначене, у свою чергу, зумовило ініціювання процесів розроблення превентивних заходів шокуючого прояву «невидимої руки» ринку.

Пройшовши етапи «шоку» від впливу світової кризи, спроб проігнорувати й «пересидіти» кризу

та вимушеного згортання своєї діяльності, суб’єкти господарювання сьогодні входять у етап пошуку шляхів адаптації до реалій кризового і посткризового світу. На вибір таких шляхів визначальним чином впливає адекватність економічної політики держави, яка задає параметри середовища, де суб’єктами господарювання приймаються рішення.

Створення необхідних умов для стабільного й достатнього швидкого відновлення української економіки в цілому й промисловості зокрема є однією з найбільш великих, важливих і складних проблем. У зв’язку з цим відновлення економічного зростання слід розглядати й аналізувати не стільки з поточних позицій, скільки як проблему довгострокового характеру, найтіснішим чином пов’язану з модернізацією виробничої бази та підвищенням внутрішньої і зовнішньої конкурентоспроможності продукції за рахунок максимального використання досягнень науково-технічного прогресу.

Під «умовами економічного зростання» розуміємо умови, які сприяють прискоренню економічного зростання й розвитку промисловості в цілому та її галузей і підприємств зокрема [3]. Система умов активізації ключових чинників розвитку промисловості представлена на рис. 2.

Необхідні умови відновлення розвитку промисловості включають як загальноекономічні, так і умови реалізації найбільш значущих ключових

чинників розвитку економіки: НТП і активізації інноваційної діяльності й на цій основі прискореного оновлення основного капіталу.

Для створення умов, які сприяють активізації ключових чинників розвитку промисловості та її галузей, необхідний аналіз ситуації, що склалася в кожній із галузей, виходячи з їх специфіки і рівня розвитку. Наприклад, харчова промисловість – єдина із значущих галузей переробної промисловості, обсяги реалізованої продукції якої у січні-квітні 2009 р. у номінальному вираженні не лише не зменшилися, а зросли на 11,2 %. У квітні, на тлі

зменшення обсягів промислового виробництва, порівняно з березнем, виробництво харчової продукції та неметалевої мінеральної продукції продемонструвало відчутну висхідну динаміку. Загалом у перші 4 місяці 2009 р. спостерігається відчутне поліпшення становища в секторах, орієнтованих на споживчий попит. Отже, динаміка реального сектора промисловості у січні-квітні 2009 р. засвідчила суттєве посилення ролі споживчого попиту як рушія економічної динаміки не лише у промисловості, а й у суміжних секторах, зокрема – у будівництві та транспорті.

Рис. 2. Система умов розвитку промисловості

Система чинників, що діє у вітчизняній промисловості останніми роками, забезпечує зростання ВВП, великою мірою за рахунок дії зовнішніх чинників: збільшення фізичного обсягу експорту і зростання цін на сировину і готову продукцію, що експортується. Якщо в 1999 р. внесок зовнішніх чинників у приріст ВВП становить лише 8 %, то в подальші роки він перевищив 70 % і продовжує превалювати.

У структурі експорту домінують сировина та напівфабрикати. Так, у 2009 р. питома вага машин і устаткування становила лише 5,4 %, унаслідок чого експорт на 94,6 % був ресурсо-сировинним. Лише за умов державної підтримки структурно-

інноваційного оновлення економіки, активізації процесів модернізації обладнання в промисловості, стимулювання попиту на машинобудівну продукцію з високими технічними характеристиками на внутрішньому ринку держава гарантовано не лише підвищить ефективність виробництва в окремій галузі, а й забезпечить створення замкнених технологічних циклів та зміцнить міжгалузеву кооперацію.

Що стосується внутрішніх чинників, то серед оброблювальних виробництв найбільший внесок у приріст промислового виробництва забезпечується виробництвом електроустаткування, транспортних

засобів, металургійним виробництвом, а також виробництвом харчових продуктів.

Економічна ефективність суспільного виробництва значною мірою залежить від зміни галузевої структури народного господарства і, зокрема, промисловості, що є результатом загального та часткового розподілу праці.

Під «оптимальною галузевою структурою промисловості» треба розуміти таке співвідношення її підгалузей, яке забезпечує пропорційний, збалансований розвиток як самої промисловості, так і всього народного господарства на основі максимального використання досягнень науково-технічного прогресу з метою виробництва конкурентоспроможної продукції.

Щодо сучасної ситуації, то структура промислового виробництва є далекою від досконалості й характеризується значними диспропорціями. Це пов'язано з тим, що в ринковій економіці приріст капіталу здійснюється в тих галузях, у яких кон'юнктура, співвідношення попиту та пропозиції виявляються максимально сприятливими.

Не маючи можливості випуску конкурентоспроможної продукції через низький технологічний рівень, українська промисловість упродовж усього перехідного періоду стихійно згортала виробництво в оброблювальних галузях, віддаючи перевагу розвитку сировинних галузей. Таким чином, відбулася переорієнтація промисловості на спекуляцію сировиною, енергоносіями та цілим рядом інших стратегічно важливих товарів.

У докризовому періоді регулювання галузевої структури промисловості природним чином, тобто через ринковий механізм, було малоефективним. Це пов'язано з низкою причин.

По-перше, в умовах істотної диспропорції, коли попит перевищує пропозицію, ринковому механізму важко відігравати активну роль у заохоченні як провідного, так і відстаючого виробництва на підвищення якості продукції, упровадження нової техніки та технологій.

По-друге, за наявності серйозних диспропорцій підприємствам інших галузей промисловості дуже важко залучати додаткові чинники виробництва. Для подолання диспропорцій у галузевій структурі промисловості необхідне активніше втручання держави [4]. При цьому стратегія здійснення прогресивних структурних зрушень у промисловості та її окремих галузях має враховувати всю сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників і їх вплив на економічне зростання.

У зв'язку із зазначеним, інвестиції мають, у першу чергу, прямувати саме в галузі, що визначають науково-технічний прогрес у всьому народному господарстві, і сприяють розвитку економіки в цілому [5]. Поки ж практика свідчить про зворотну ситуацію: у паливну промисловість спрямовано більше ніж 25 % усіх інвестицій в основний капітал, на частку ж машинобудування припадає лише близько 9 % інвестицій.

Процес економічного зростання має базуватися на формуванні в країні структури економіки, що

відповідає критеріям розвинутих індустріальних держав. У зв'язку з цим особливої уваги заслуговує проблема природних монополій і великого промислового виробництва. Галузі природних монополій є в усьому світі ключовим елементом економіки. Такі природні монополії, як НАК «Нафтогаз України», АК «Обленерго», Укрзалізниця, ВАТ «Укртелеком» є національними надбаням країни, що не мають аналогів у світі. Саме вони головним чином забезпечують стійкість економіки України й здатні при професійному управлінні з боку держави зіграти роль основних локомотивів розвитку економіки країни. Реформи цих природних монополій не мають бути зведені до примітивного роздроблення великого виробництва.

Світова практика свідчить, що темпи зростання економіки, в тому числі й промисловості, тісно пов'язані з інвестиційною активністю. У країнах з високими темпами розвитку економіки (Китаї, Індії, Бразилії) частка інвестицій щодо ВВП складає 30-40 %. При цьому узагальнені статистичні дані показують, що зростання частки інвестицій у ВВП на 1 % забезпечує збільшення темпів економічного зростання на 0,2 %, зайнятості – на 0,3 %, скорочення інфляції – на 1 %.

В Україні частка інвестицій в основний капітал у ВВП у 2007 р. становила 26 %, у 2008 р. – 24,5 %, тобто спостерігається її скорочення, й основна маса інвестицій, як показав аналіз, припадає на сировинні галузі. Крім того, як свідчить практика, не завжди інвестиційні ресурси використовуються ефективно. У зв'язку з цим необхідна системна економічна політика направлена на використання цілої низки економічних інструментів з активізації інвестиційної діяльності.

Головним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у I півріччі 2009 р. освоєно 66,3 % капіталовкладень. Частка залучених та запозичених коштів, у тому числі кредитів банків, коштів іноземних інвесторів та інвестиційних фондів, у загальних обсягах капіталовкладень становила 19,4 %. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 5,1 % інвестицій в основний капітал. Частка коштів населення на будівництво власного житла становила 7,6 % усіх капіталовкладень.

Таким чином, основну увагу потрібно приділити використанню таких джерел фінансування, як власні ресурси підприємств, серед яких найбільша частка припадає на амортизаційні відрахування, оскільки сьогодні, зважаючи на фінансовий стан підприємств України за 2004-2008 рр., не можна робити акцент на прибуток як основне джерело техніко-технологічного розвитку. Це пов'язано з тим, що у 2004 році частка збиткових промислових підприємств становила 38 %, у 2005 р. – 37 %, у 2006 р. збитково працювало 35 %, у 2007 р. – 33 % підприємств. Спираючись на досвід розвинених країн і прогнози експертів, можна стверджувати, що роль нерозподіленої частки

прибутку в джерелах фінансування буде зростати, але не досить суттєво.

Саме підвищення ролі амортизаційних відрахувань як неоподаткованої частини створеного продукту є одним із тих заходів інвестиційної політики держави, що впливають на інтереси потенційних інвесторів і регулюють процес капіталовкладень у всіх виробників.

Крім того, одним з найважливіших чинників, що стимулюють інвестиційну активність, є рівень оплати робочої сили. Чим вищий рівень оплати праці, тим вища мотивація у підприємців для здійснення інвестиційної діяльності з впровадження сучасної техніки, що економить робочу силу.

У розвинутих країнах 60-70 % від усіх податків збирається з фізичних осіб, а в Україні 60 % усіх стягнених податків припадає на юридичних осіб. Це свідчить про те, що підприємства розвинутих країн, за інших рівних обставин, завжди матимуть

відносно більше інвестиційних ресурсів, ніж українські. Податкова система може бути гальмом і катализатором економічних процесів – усе залежить від рівня її досконалості [6]. До сьогодні наголошувалося, що податкова система в нашій країні розвивається в позитивному плані, але вона ще далека від стану, щоб дійсно бути катализатором економічного розвитку. На наш погляд, механізм впливу податкової системи на економічні й соціальні процеси можна представити таким чином (див. рис. 2).

За необтяжливої податкової системи у господарюючих суб'єктів з'являються додаткові джерела фінансування інвестицій і навпаки. Бюджет також є найважливішим джерелом фінансування інвестицій, і чим вищий рівень його наповненості, тим більше можливостей для фінансування інвестицій. У свою чергу, інвестиції є основою для розвитку національної економіки й вирішення соціальних проблем.

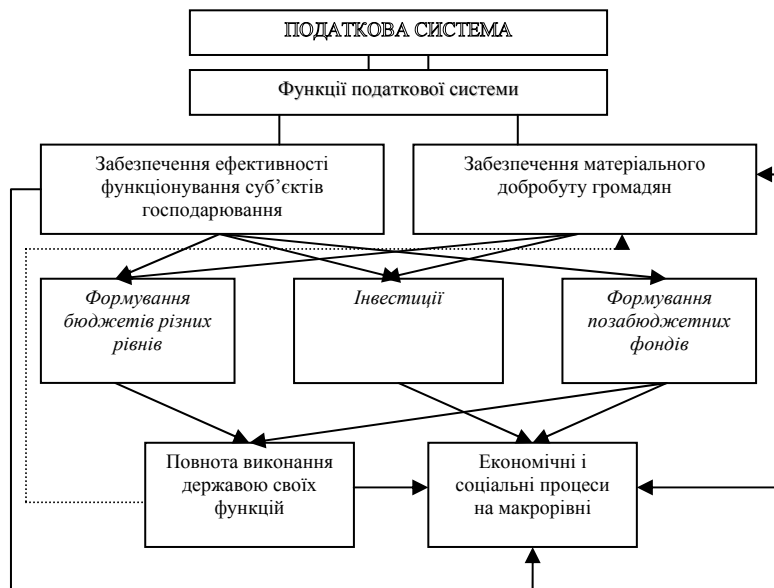

Рис. 2. Блок-схема механізму й напрямів впливу податкової системи на економічні процеси та рівень матеріального добробуту громадян

Про досконалість податкової системи можна судити з рівня стягнення податків і рівномірного розподілу податкового навантаження. На жаль, для української дійсності притаманний низький рівень стягнення податків.

Відмічена ситуація в Україні склалася унаслідок багатьох причин: слабкості держави; своєрідного менталітету українських платників податків; недосконалості податкової системи; часом незадовільної організації стягування податків тощо.

Тіньова економіка – складне соціально-економічне явище, що охоплює всю систему суспільних економічних структур, економічних відносин суспільства. На наш погляд, це, по-перше, неконтрольований суспільством сектор суспільного господарства в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання економічних благ і підприємницьких здібностей. По-друге, це прихована

від органів державного управління й контролю система економічних відносин між господарюючими суб'єктами з використання державної, недержавної та кримінально отриманої власності. По-третє, це система отримання надприбутків для задоволення особистих і групових потреб невеликої частини населення країни. По-четверте, тіньова економіка тісно пов'язана з легальною економікою, є її складовою і невід'ємною частиною: підприємці не можуть обійтися без «послуг» держави, його матеріально-речовинних чинників, робочої сили. По-п'яте, представники тіньової економіки не вступають у легітимні економічні відносини з державою як суб'єктом господарювання і тим самим підривають соціально-економічні засади суспільства, гальмують проведення реформ.

Визначити точні масштаби тіньової економіки в повному обсязі неможливо. Але за різними даними вона становить близько 45-50 %. Вона не тільки «динамічно» зростає, а й уже досягла

граничних величин. Негативні економічні та соціальні наслідки розвитку тіньової економіки, зображено на рис. 3.

Рис. 3. Вплив розвитку тіньової економіки на економічні й соціальні процеси

Заходи державної політики з детінізації вітчизняної економіки як ключового чинника економічного зростання повинні здійснюватися у трьох напрямках: заходи детінізації політичного процесу, заходи щодо декриміналізації економіки, заходи детінізації економіки.

Однією з умов розвитку економіки виступає наявність здорової конкуренції в країні. Конкуренція – це тонкий і чіткий механізм, який миттєво реагує на зміни та сприяє якнайкращому задоволенню потреб суспільства за допомогою зміни структури виробництва згідно зі змінами потреб, що забезпечує ефективність, пропорційність і динамічність ринкової економіки.

Наявність здорової конкуренції є умовою підвищення ефективності суспільного виробництва й економічного зростання. Механізм цього впливу можна представити таким чином (рис. 4.)

Для сучасного стану економіки України характерна наявність значної частки недобрросовісної конкуренції, яка являє собою використання прийомів і методів, пов'язаних з порушенням прийнятих на ринку правил і норм конкуренції. Основою для розвитку недобрросовісної конкуренції є монополізація і розвиток тіньового сектора економіки.

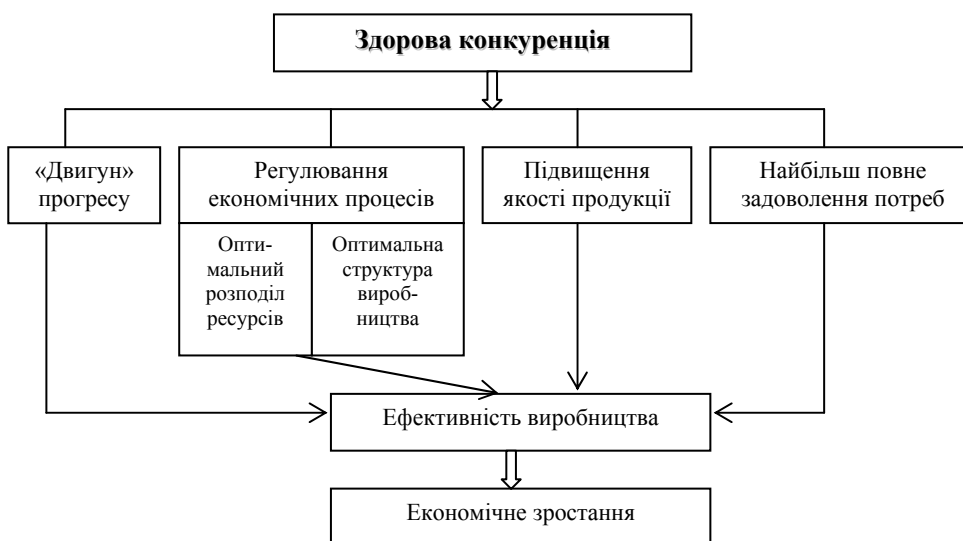

Рис. 4. Механізм впливу здорової конкуренції на ефективність суспільного виробництва й економічний розвиток країни

На рівень конкуренції та розвитку національної економіки (у т. ч. і тіньової) значною мірою впливає антимонопольна політика держави. Антимонопольна політика в загальному вигляді передбачає комплекс здійснених державою економічних, адміністративних і законодавчих заходів із забезпечення умов ефективного функціонування конкурентного ринку й запобігання його надмірної монополізації. Тому антимонопольне регулювання, або обмеження діяльності монополій і забезпечення свободи конкуренції на ринку як метод господарського регулювання економіки – неодмінний атрибут цивілізованої ринкової економіки, обов'язкова умова нормального раціонального розвитку економічної системи.

Висновки. Національні системи регулювання економіки в умовах глобальних викликів мають виконувати роль формуючої сили та спрямовуючого вектора соціально-економічних трансформацій. В основу посткризового реформування національної економіки повинні закладатися стимулюючі підходи, які спрямовані на активізацію ключових чинників розвитку промисловості. Аналіз наявних проблем економічного зростання та розвитку промисловості свідчить, що саме державні регулюючі механізми спроможні задавати параметри для успішної самоорганізації, саморозвитку економіки та її інтеграції в глобальну систему світового господарства з урахуванням безперерійного забезпечення добробуту і безпеки громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олешко А. А. Особливості реалізації державної промислової політики України в кризових умовах / А. А. Олешко // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 6. – С. 31–34.
2. Шнипко О. Конкурентоспроможність України до світової економічної кризи, під час... Після? / О. Шнипко // Політичний менеджмент. – 2009. – № 1. – С. 26–33.
3. Ревун Б. «Економічне зростання» чи «Економічний розвиток»? / Б. Ревун // Економіка України. – 2003. – № 6. – С. 85–88.
4. Кушнір І. М. Оцінка ефективності державного контролінгового регулювання економіки: зарубіжний досвід і національні аспекти / І. М. Кушнір // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3 (93). – С. 28–35.
5. Туріянська М. Інвестиційні джерела : [монографія] / М. Туріянська // Донецьк : Юго-Восток. – 2004. – 317 с.
6. Атаманчук О. В. Аналіз динаміки фіскального і регулюючого потенціалу податкових надходжень АР Крим / О. В. Атаманчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 5. – С. 45–48.
7. Регіони України. Веб-сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Рецензенти: Дацій О. І. – д.е.н., професор;
Іванова Т. В. – к.е.н., професор

© Пельтек Л. В. , 2010

Стаття надійшла до редколегії 09.11.2010 р.